

6. Katona József

Szerző dezs

Jó drámának tartod a Bánk Bánt? Figyelj a szerkezet felépítésére! Mennyire színpadra való katona alkotása?

Katona: tapasztalt
színházask, joghallgatóként
statiszta, színész, rendező, majd
drámafordító (ismeri a klasszikusokat
és a
kortársakat) és
–író; 24 évesen
írja az Erdélyi Múzeum
pályázatára
(említést
sem tettek róla, csak az utókor
értékelte)
egykönyves szerzőnek
tartják; főműve sokat vitatott,
sokféleképpen vizsgált
értelmezett dráma (mindig az adott korszak
külső
tényezői határozták ezeket meg)
a darab
egyszerre történelmi és szerelmi,
nemzeti és egyetemes
témájú, korához
képest
modern főhőssel: emiatt feszült remekmű
téma:
XIII. századi Magyarországon II. Endre
király feleségének
meggyilkolása; a
cselekmény nem hiteles, Katonának csak
űrűgy: valójában az idegen
elnyomásról,
a társadalmi problémákról
szól
szerkezet:
rutinos szerző műve: tömör, határozott,
jól átgondolt; hagyományos
szerkesztés
(ókori mintára: expozíció,
bonyodalom, kibontakozás, tetőpont, végkifejlet),
de
a részek nem egyértelműen
elkülöníthetők: dinamikus,
egyéni szerkezet

expozíció,
a kor, a helyszín, a szereplők, a helyzet
megismertetése: a darabban hosszabb,
mint a szokásos, az elején talán
érthetetlen, de ahogy több
információhoz
jutunk, lendületes; Bánk hazatér
körüttjáról, miután
sanyarú helyzetet
tapasztalt; otthon látja az elégedetlen főurakat
és hogy a királyné öccse
ráhajt a feleségére, de nyugodt marad

bonyodalom,
a szembenálló felek nyílt
küzdélme: a darabban egy folyamat; Bánk
erkölcsi
kötelessége, hogy küzdjön,
ezért kétirányú harcot
folytat a hatalommal és
felesége
elcsábítójával szemben (a
kettő össze is függ)
kibontakozás,
többnyire a leghosszabb szakasz, ahol a
feszültség
növelésével és
néhol
késleltetéssel jutunk el a tetőpontig: a
békétlenek gyűlésén
tárlják elé a
jobbágyok szörnyű sorsát, az idegen
hatalom igazságtalanságát;
felesége
elcsábításának
körülményeit nem ismeri, és
elhamarkodottan dönt az ügyben
tetőpont,
a szembenálló felek végső
összecsapása: a negyedik felvonás
végén Bánk és a
királynő Gertrudis egymás ellen fordul:
Bánk sértegeti (rajta keresztül
Ottót,
az öccsét is), Gertrudis le akarja
szúrni, de Bánk kicsavarja a kezéből a
tört
és megöli
végkifejlet,
a tetőpont feszültségének
levezetése és a cselekmény
lezárása: itt egy egész
felvonás (ötödik); II. Endre
hazaér, igazságot szolgáltat;
Bánk életben marad,
de sorsa akkor is tragikus: bár már megtagadta
feleségét, a szeretet
„tündéri
láncait” mégsem képes
széttépni